

Міністерство юстиції України
Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ І КРИМІНАЛІСТИКИ

Збірник матеріалів
міжнародної науково-практичної конференції
з нагоди 100-річчя Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
(Харків, 10 листопада 2023 року)

Харків
2023

УДК 343.98
А43

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
(протокол № 9 від 27.09.2023 р.)

Проведення міжнародної науково-практичної конференції зареєстровано
Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації
(посвідчення № 272 від 22.05.2023 р.)

Редколегія збірника матеріалів:

Голова

Сергій Тюленев, директор ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», кандидат економічних наук.

Редколегія:

Ганна Спіцина, перша заступниця директора ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
докторка юридичних наук, професорка;

Елла Сімакова-Єфремян, заступниця директора з наукової роботи ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф.
М. С. Бокаріуса», докторка юридичних наук, професорка, заслужена діячка науки і техніки України;

Віктор Шевчук, в.о. завідувача кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор;

Олег Узровецький, головний науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної,
редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
доктор юридичних наук, професор;

Андрій Лубенцов, заступник директора з експертної роботи ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
кандидат юридичних наук;

Лариса Дереча, вчений секретар ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», кандидатка біологічних наук,
старша наукова співробітниця;

Олена Агапова, в.о. завідувача лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої
та науково-методичної діяльності ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», кандидатка юридичних наук;

Олег Михальський, завідувач лабораторії економічних, товарознавчих та досліджень об'єктів
інтелектуальної власності ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», кандидат юридичних наук, старший
дослідник.

А43 **Актуальні питання судової експертизи і криміналістики** : зб.
мат-лів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 100-річчя Націо-
нального наукового центру «Інститут судових експертиз ім.
Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (Харків, 10.11.2023). — Харків :
ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. — 447, [1] с.

Збірник містить матеріали, у яких висвітлено сучасні
проблеми судової експертології та криміналістики. Розгля-
нуто актуальні питання криміналістики та нормативно-пра-
вового регулювання сфери експертного забезпечення пра-
восуддя, методології та методики судової експертизи.

Для науковців, суддів, судових експертів, працівників пра-
воохоронних органів, викладачів, здобувачів вищої освіти, .

УДК 343.98

ЗМІСТ

Gediminas Buciuнас. Technical Specification Versus Criminal Procedure Law.....	14
Olga Cataraga, Victoria Prisacaru, Peter Petkovich. Observations on the Principles of Activity in the Field of Judicial expertise in the Republic of Moldova.....	17
Aleksandar Ivanović, Nataliia Filipenko. Acceptance of Forensic Evidence — Are There Standards?....	22
M. Alejandra Perotti, Olga Pashkova, Henk R. Braig. Mass Graves Constitute a Unique Niche for Forensic Biological Traces.....	27
Valery Shepitko, Mykhaylo Shepitko. The International Cooperation in the Field of Criminal Investigation and Forensic Activities: Informative Support and Instruments	32
Serhii Tiulieniev. Resilience of the Expert Justice Support System to Contemporary Challenges.....	36
Elżbieta Żywucka-Kozłowska, Rossana Broniecka. Skin Horn Formations from the Perspective of Toxicological Studies.....	38
Elżbieta Żywucka-Kozłowska, Liubov Spilchak. Identification of Human Corpses (Remains) Based on Bone Fragments	41
Геннадій Абаза, Альона Абаза. Перспективи розвитку дактилоскопічного обліку в Україні....	45
Галина Авдєєва. Цифрові докази у розслідуванні кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.....	48
Меріам Айвазян, Дмитро Максичко, Ірина Пугачова. Методи оцінювання об'єктів культурної спадщини.....	51
Олена Александренко. Особливості криміналістичного забезпечення розслідування колабораційної діяльності.....	54
Вікторія Алексейчук. До питання незалежності судового експерта в системі принципів судово-експертної діяльності.....	56
Сертан Алібекіроглу, Тетяна Дрощенко, Наталя Сердюк. Конфіденційна інформація під час режиму воєнного стану.....	60
Світлана Андренко, Олег Курдес, Андрій Бубликов. Щодо професійної компетентності судового експерта.....	64
Поліна Антонюк. Щодо суб'єктів судово-експертної діяльності.....	66
Андрій Антощук, Лариса Басюк. Окремі тактичні основи отримання біологічних зразків особи за умови примусового їх відібрання.....	68
Андрій Антощук, Діна Русанівська. Призначення та проведення експертизи матеріалів і засобів відео- та звукозапису під час розслідування втручання в діяльність захисника або представника особи	71
Дмитро Асхабов, Вікторія Булавіна, Руслан Колобнев. Динаміка руйнування меланіну волосся різних видів тварин за його обробки розчином пероксиду водню.....	73
Олена Бабкіна. Документування випадків насильства щодо цивільного населення в умовах збройного конфлікту	75
Петро Баранов, Володимир Коротаєв, Олена Сливна. До питання створення програмного забезпечення з визначення вартості бурштину-сирцю з урахуванням його споживчих властивостей.....	78
Василь Баранчук. Інформаційні ресурси в судово-експертній діяльності: сучасний стан та перспективні напрями розвитку.....	81
Леонід Бараш. Особливості проведення окремих процесуальних дій під час вилучення та огляду документів у розслідуванні злочинів, передбачених ст. 200 Кримінального кодексу України.....	83
Дар'я Барбаш. Оцінка висновку експерта судом у кримінальному провадженні: теоретичні та прикладні аспекти у світлі судової практики	87
Олег Баулін. Розумність строків у кримінальному провадженні: актуальні питання	89

Андрій Біляков, Борис Михайличенко, Тамара Личман. Судово-медичні аспекти ДНК-ідентифікації загиблих осіб	92
Юрій Бодоряк, Юрій Шмидюк, Юрій Пупко. Використання програми <i>Cybid V-SIM 4.0</i> під час проведення автотехнічної експертизи	94
Юрій Божко. Журнали подій операційних систем <i>Windows</i> у комп'ютерно-технічній експертизі	97
Юлія Браїлко, Наталія Кисла. Проблеми ідентифікації об'єкта глорифікації в судовій лінгвістичній експертизі	100
Олександр Бублик, Юрій Чайка. Особливості експертного дослідження технічного стану теплових мереж та причин нещасних випадків, пов'язаних із виконанням ремонтних робіт....	102
Максим Будзієвський. Удосконалення методології дослідження підпису в сучасному контексті	105
Віталій Варлахов. Відвід спеціаліста та експерта у кримінальному судочинстві.....	107
Олена Галкіна. Деякі питання історії розвитку судово-експертних установ	109
Ольга Гамуля, Ігор Сич, Юрій Гамуля. Особливості будови кірки як комплексна ознака для встановлення таксономічної належності деяких поширених листяних порід дерев у безлистому стані	112
Павел Гіверц, Олександр Коломійцев, Віталій Нікітюк. Техногенні аспекти ідентифікаційних і діагностичних досліджень вогнепальної зброї.....	115
Сергій Гнетнев, Євген Аккужин, Денис Новоспаський. Визначення вартості будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, що є складовою вартості будівельних робіт із залученням державних коштів	118
Ірина Гордієнко. Особливості проведення судових економічних експертиз використання бюджетних коштів щодо закупівлі товарів, робіт і послуг за ринкових коливань цін	121
Олексій Горлачук. Спеціальні знання експерта-економіста в контексті трансформації економічних відносин	123
Олександр Груздь, Ольга Литвиненко. Окремі аспекти проведення судово-медичних експертиз в умовах воєнного стану	125
Сергій Губаль. Теоретичні основи судово-економічної експертизи.....	128
Микола Губін, Василь Ольховський. Судово-медичне визначення тяжкості тупої травми органів апарату зовнішнього дихання	130
Дарія Гуріна. Можливості використання різних видів реєстрів у судово-експертній діяльності.....	132
Ігор Давиденко. Судові експертизи у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані зі збройною агресією проти України	134
Дар'я Давиденко, Юлія Костенко. Щодо змін у підготовці судово-експертних кадрів вищої кваліфікації	137
Євгенія Демидова. Проблеми використання штучного інтелекту під час розслідування кримінальних правопорушень	138
Катерина Дзюбак. Дослідження електронних документів під час проведення судово-економічних експертиз	140
Тетяна Дмитренко. Деякі питання аналізування банківського ризику в межах судової експертизи (експертного дослідження).....	143
Олена Дробишева, Оксана Смоліна, Оксана Мацюк. Із практики почеркознавчих досліджень підписів, виконаних зі значним розривом у часі	145
Світлана Євдокіменко. 100-річчя розвитку теоретичних засад судово-економічної експертизи в Україні	148
Тетяна Єгорова. Дискурсивний вимір як основа психологічного аналізу в контексті проведення комплексної психолого-лінгвістичної експертизи	152

Олександр Жеребко. Праця слідчого під час планування й організації розслідування крадіжок	155
Наталія Жила, Софія Карпова, Анастасія Кондренко. Застосування штучного інтелекту в проведенні судових експертиз	158
Максим Зарченко. Проблеми й перспективи розвитку судової інженерно-екологічної експертизи під час повномасштабного вторгнення російського агресора	160
Дмитро Затенацький. Використання спеціальних знань під час розслідування воєнних злочинів	162
Григорій Іваненко, Світлана Іванова. Шахрайство в інтернеті. Проблемні аспекти державного регулювання	164
Ніка Ількова. Розрахунок упущеної вигоди від неможливості або перешкод у здійсненні господарської діяльності внаслідок збройної агресії	166
Елучка Казарян. Електронні (віртуальні) сліди в розслідуванні умисних убивств із мотивів расової, національної чи релігійно нетерпимості	168
Оксана Капліна. Кримінальні процесуальні проблеми судової експертизи	170
Марієтта Капустіна. Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії кримінальним правопорушенням	174
Іван Каркоцький. Деякі питання науково-методичного забезпечення реалізації принципу об'єктивності та повноти дослідження в судово-експертній діяльності	177
Тетяна Кіпушева, Дарина Духненко, Інна Копитіна. Оптиміальні шляхи українізації термінологічного апарату судової експертизи	180
Артем Коваленко. Перспективи використання 3D-друку для розслідування та розкриття кримінальних правопорушень	182
Володимир Коваленко. Призначення судової дендрологічної експертизи під час розслідування незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу	184
Євгенія Ковкіна, Кристина Зайчик. Особливості призначення й проведення судових лінгвістичних експертиз мовлення у кримінальних провадженнях за ст. 436-2 КК України ...	186
Валерій Кожевников. Штучний інтелект як інструмент криміналістики та судової експертизи	189
Ігор Козаченко. Методологічні аспекти визначення взаємного розташування постраждалого і пневматичної зброї в мить заподіяння поранення	192
Інна Колеснікова. Значення цифрових слідів під час розслідування кримінальних правопорушень	194
Анастасія Компанієць. Пізнавальна діяльність слідчого в структурі методики розслідування службових злочинів, учинених працівниками поліції	197
Наталія Кондратенко. Мовленнєві акти репрезентації глорифікації в семантико-текстуальній лінгвістичній експертизі	198
Валентина Корж. Сучасні проблеми криміналістичного забезпечення розслідування корупційних злочинів	201
Тетяна Коршикова. Види судових експертиз, які призначають під час розслідування шахрайств, учинених з використанням електронно-обчислювальної техніки	204
Марина Костенко. Особливості використання інноваційних технологій у криміналістиці ...	207
Артем Кошкарів. Проблемні аспекти під час розслідування дорожньо-транспортних пригод, пов'язаних із несправностями транспортного засобу	209
Ігор Крайнов. Питання визначення найбільш вагомого чинника забруднення атмосфери та впливу на здоров'я людини за масового застосування бойових вибухових речовин	211
Галина Кривоножка. Методичні рекомендації щодо проведення експертних досліджень баз даних і систем управління базами даних як об'єктів авторського права	214

Олександр Курман. Проблемні питання використання спеціальних економічних знань на досудовому розслідуванні в умовах воєнного стану	216
Ірина Кучинська. Питання нормативно-правового регулювання нових напівсинтетичних канабіноїдів.....	218
Андрій Лис, Марія Ярмусь. Результати огляду місця події та експертних досліджень як важливий чинник боротьби із злочинністю.....	220
Олег Литвицький, Олена Литвицька. Використання методів математичної статистики у фототехнічних дослідженнях	223
Світлана Лісун, Катерина Михайличенко, Дарія Романова. Нестандартні випадки в роботі автоматизованої системи для швидкого аналізу ДНК <i>RapidHIT ID System</i>	224
Наталія Лукашевич, В'ячеслав Балановський. Домашнє насилля та проблема попередження побутових злочинів.....	226
Сергій Лукашевич, Карина Салаєва. Експертно-криміналістичні засади визначення об'єктів запобіжного впливу.....	229
Христина Луценко, Анна Роман. Роль експертизи відео-, звукозапису в розслідуванні злочинів із використанням інтернету та засобів мобільного зв'язку.....	231
Андрій Любченко. Належність тимчасової споруди до об'єкта рухомого майна з огляду впливу на земельну ділянку, на якій об'єкт розташований	233
Наталія Мартиненко, Лариса Дереча. Щодо запровадження електронної системи проведення автоматизованого тестування осіб, які виявили намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта.....	236
Тетяна Матюшкова. Особливості огляду місця події в умовах воєнного стану	238
Олег Мешков. Електротехнічна експертиза: роль у відновленні енергетичної галузі країни	241
Борис Михайличенко, Олександр Волобуєв, Олексій Артеменко. Об'єктивізація судово-медичного діагнозу в разі смерті від повішення	243
Юлія Михайлова. Значення судової експертизи у забезпеченні справедливого судочинства: аналіз сучасних проблем та перспектив.....	246
Марина Міхеєва. Теоретико-методичні та процесуально-правові аспекти посмертної судової психологічної експертизи самогубств військових під час воєнного стану.....	249
Юрій Мороз, Альона Ясенюк. Особливості дактилоскопічних досліджень під час проведення комплексних судових експертиз.....	251
Ірина Найвер. Проблематика проведення судових товарознавчих експертиз з оцінювання домашніх тварин під час воєнного стану	254
Владислав Негребецький. Боротьба із поширенням неправдивої інформації за допомогою цифрових технологій: європейська практика.....	257
Ольга Недашківська. Системні можливості штучного інтелекту як вектор розвитку сучасної товарознавчої експертизи	259
Наталія Нестор. Актуальні питання вдосконалення правового статусу потерпілого у кримінальному провадженні України	261
Віталій Нікітюк, Олександр Коломійцев, Олександр Герман, Владислав Ходорич. Підходи до криміналістичної класифікації бойових лопат.....	264
Інесса Овсянникова. Правовий моніторинг як механізм контролю ефективності нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності в Україні.....	266
Ірина Окуневич. Чи може аналітичний продукт замінити висновок експерта у кримінальному провадженні	268
Валерія Онацька, Тетяна Савкіна, Оксана Русанова. Розвиток критичного мислення як інструменту протидії інформаційній війні в інформаційному просторі України	271
Сергій Перепелиця. Проблеми розслідування та протидії колабораційній діяльності в умовах російської агресії.....	274

Ірина Петрова. Визначення напрямів процесу оптимізації кадрового забезпечення судово-експертної установи	277
Ірина Петрова, Лариса Дереча. Історія розвитку судово-експертних установ	280
Ігор Пиріг. Особливості експертної діяльності під час збройної агресії РФ та післявоєнної відбудови України	284
Євген Півнюв. Питання міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи під час війни	287
Наталія Піддубна, Віталій Переяслов. Імплікації соціальних кнопок у соціальних мережах під час розв'язання питань лінгвістичної експертизи мовлення	290
Андрій Полтавський. Уніфікування процесів застосування спеціальних знань у міжнародній правоохоронній діяльності	292
Антон Полянський, Юлія Шпак. Статус Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України в контексті тлумачення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	298
Анатолій Полях, Андрій Синовєрський. Особливості проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану	302
Олександр Посашков. Методи контролю якості з'єднувальних швів металопластикових вікон	304
Григорій Прохоров-Лукин. До питання про судову експертизу об'єктів права інтелектуальної власності	306
Оксана Пчеліна, Віталій Пчелін. Формування та реалізація методики розслідування воєнних злочинів	310
Сергій Рогалін. Алгоритм виконання експертного дослідження індикаторів впливу магнітного поля	312
Альона Рубленко. Судова експертиза як один із видів джерел доказів у кримінальному провадженні	319
Олександр Рувін. Актуальні питання дослідження стратегічних крилатих ракет Х-101	321
Катерина Руднева, Алла Клімчук. Використання методу газової хроматографії під час ідентифікації пальмової олії	324
Ірина Савченко, Ольга Сидоренко, Світлана Бабич. Інтеграційний підхід до визначення об'єкта і предмета комплексної психолого-лінгвістичної експертизи комунікативної взаємодії суб'єктів підвищеного злочинного впливу	326
Наталія Сапун, Vadim Романиць. Основні аспекти ідентифікації піддакцизного товару	328
Катерина Сербінова. Проблемні питання, які виникають під час проведення судово-економічних експертиз	331
Олег Сидоренко. Окремі питання, що виникають під час визначення обсягів будівельно-монтажних робіт	333
Катерина Силенок. Щодо питання тлумачення понять «знищення», «руйнування», «пошкодження» об'єктів культурної спадщини або їхніх частин	335
Вікторія Симоненко, Ірина Демуженко. Щодо застосування методик під час проведення будівельно-технічних експертиз	337
Олена Сліпець. До питання вихідних даних судово-психологічних експертиз неповнолітніх, призначених в кримінальних провадженнях	340
В'ячеслав Сокол, Василь Ольховський. Судово-медична експертиза переломів стегнової та великогомілкової кісток нижніх кінцівок у разі механічної травми	342
Ганна Спіцина, Олена Агапова. Сучасні підходи до оцінювання кадрового потенціалу судово-експертної установи	345

Іван Старенький, Олександра Донченко. Автоматизація експертної діяльності під час виконання комп'ютерно-технічних експертиз	347
Василина Стасюк. Основні вимоги присвоєння кваліфікації судовим експертам експертної служби Міністерства внутрішніх справ України	349
Руслан Степанюк, Світлана Лозова. Деякі тенденції незаконного ринку наркотиків в Україні в умовах війни	352
Ярослав Столяров. Оптимізація обмежень швидкості руху в умовах воєнного стану	353
Василь Стратонов, Володимир Рибалко. Семантико-текстуальна експертиза під час вирішення питання про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя	356
Анастасія Суворова. Окремі аспекти призначення судово-психіатричних експертиз щодо неповнолітніх потерпілих із вадами психофізичного розвитку.	359
Ірина Супрунова, Валентина Абросимова. Сучасний стан та актуальні питання організації та проведення судово-почеркознавчої експертизи	361
Євгеній Тарасенко. Інформація стосовно активності користувача в операційній системі <i>Windows</i> як джерело доказів під час досудового розслідування.	364
Дмитро Тичина, Роман Перцев. Використання безпілотного літального апарата (дрона) під час розслідування кримінальних правопорушень.	365
Валерій Тищенко. Розроблення методик розслідування кримінальних правопорушень у воєнній криміналістиці	369
Анатолій Тяпкін, Ігор Лущик. Передумови та сьогодення лабораторії теоретичних досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»	371
Олег Угровецький. Напрями впровадження зарубіжної практики інновацій в кадрове забезпечення судово-експертних установ України	376
Дмитро Ус. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики	378
Тетяна Федорченко. Використання аналітичних методів для забезпечення повноти дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів	381
Наталія Філіпенко, Наталія Язан. Міжнародний досвід протидії організованій злочинності у сфері сексуального насильства та експлуатації дітей	383
Андрій Фролов, Віталій Варлахов, Владислав Федорченко. Застосування сучасного програмного забезпечення під час дослідження зіткнень транспортних засобів	386
Оксана Хомин. Актуальні питання удосконалення процесуального порядку призначення експертизи	388
Павло Хоробрих. Аналіз змін у вимогах Правил дорожнього руху України стосовно класифікацій категорій транспортних засобів, зокрема мікромобільних засобів переміщення.	391
Вадим Хоша. Доказове значення несудових експертиз у судочинстві	394
Катерина Царьова. Алекситимія: психологічний зміст «маски нормальності»	398
Дмитро Цехан, Антоніна Черемнова. Використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.	400
Костянтин Чаплинський. Особливості застосування технічного приладу <i>Rapid DNA «ANDE»</i> у правоохоронній практиці.	402
Денис Чекін. Застосування цифрових технологій у виявленні на комп'ютерах і мобільних пристроях слідів незаконного обігу наркотиків	406
Сергій Чернявський, Володимир Юсупов. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»: головні віхи столітнього розвитку.	407
Юрій Чечіль, Вікторія Біла. Судово-експертна етика: досвід ЄС.	411

Сергій Чорний, Ольга Брендель, Роман Соломаха. Дослідження автентичності цифрових зображень з використанням методів штучного інтелекту з попередньою обробкою інформації методами фільтрації	413
Юлія Чорноус, Тетяна Лелюк. Актуальні питання організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні	416
Володимир Чупрун, Олександр Гур'єв, Максим Шипілов. Застосування безпілотних повітряних суден під час проведення військових досліджень	418
Олена Шарапова, Тетяна Чирва, Олена Джалова-Фісун. Оцінка відповідності засобів виміральної техніки, які застосовують в судово-експертній діяльності	421
Світлана Шаренко. Окремі аспекти реалізації компетенції слідчого судді під час вирішення питання про відібрання зразків для експертизи	423
Віктор Шевчук. Зміна пріоритетів завдань криміналістики в сучасних умовах воєнних загроз та трансформації злочинності	426
Валерія Шульга. Судові експертизи на початковому етапі розслідування масових заворушень	430
Ассоль Шульженко. Використання спеціальних знань під час розслідування проваджень за фактами розкрадання гуманітарної допомоги	432
Олександр Юнацький. Установлення достовірності висновку експерта під час його оцінки	434
Микола Янковий. Особливості огляду місця події за фактами виявлення трупів у водоймах	437
Юрій Ярослав, Олег Голубенко. До питання державного регулювання судової експертизи в Україні	439
Іван Яценко, Нінель Козакова. Можливості судової експертизи у кримінальних провадженнях, розпочатих у зв'язку із виробництвом та обігом харчових продуктів, що не відповідають вимогам нормативних документів	441
Іван Яценко, Елла Сімакова-Єфремян. Наукові розробки в судово-ветеринарній експертизі та їх вплив на перспективи удосконалення кримінального законодавства України щодо жорстокого поводження з тваринами	444

Формування та реалізація методики розслідування воєнних злочинів

Оксана Пчеліна,

д-ка юрид. наук, проф., Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків,
Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0224-1767>, e-mail: pchelinaov@icloud.com

Віталій Пчелін,

д-р юрид. наук, проф., Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків,
Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9540-9084>, e-mail: pchelin@me.com

Визначено воєнні ознаки, які впливають на процес їх досудового розслідування. Висвітлено особливості формування та реалізації методики розслідування воєнних злочинів.

Ключові слова: криміналістична методика; формування; реалізація; досудове розслідування; воєнні злочини; криміналістична класифікація; слідча діяльність.

Development and Implementation of Methodology for Investigating War Crimes

Oksana Pchelina, Vitalii Pchelin

This paper identifies the characteristics of war crimes that affect the process of their pre-trial investigation. It illuminates the peculiarities involved in the development and implementation of the war crimes investigating methodology.

Keywords: forensic methodology; development; implementation; pre-trial investigation; war crimes; forensic classification; investigative activities.

Україна вже понад 1,5 року живе у стані війни. Усе це, безсумнівно, негативно позначилося на всіх сферах суспільного життя. Не є винятком і правоохоронна сфера, зокрема, такий її аспект, як діяльність із виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Передусім ідеться про оптимізацію досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану та формування нових і вдосконалення наявних криміналістичних методик з урахуванням потреб слідчої практики. Як приклад, з'явилися нові склади кримінальних правопорушень і змінилася структура кримінальної протиправної діяльності. Значну кількість кримінальних проваджень відкрито за фактом учинення воєнних злочинів і пов'язаних із військовою кримінальних правопорушень. За час повномасштабного вторгнення російської федерації зареєстровано 106 161 злочинів агресії та воєнних злочинів, 16 611 злочинів проти національної безпеки [1].

Із наведеного помітно, що працівники органів досудового розслідування зіштовхнулися з новим видом злочинів, про який раніше нічого не знали, а саме — воєнними злочинами. Для названих протиправних діянь характерні особливі ознаки, які своєю чергою зумовлюють особливості їх розслідування, приміром: воєнні злочини є складними за механізмом учинення, наслідками у вигляді значних руйнацій об'єктів цивільної інфраструктури, значної кількості неідентифікованих загиблих; знаряддями вчинення, із якими раніше не стикалися ані органи досудового розслідування, ані судові експерти; особами злочинців, які змінюють місця своєї дислокації (зокрема, перебувають на території іншої держави), тощо; підслідність слідчим органів безпеки; їх розслідування потребує значних ресурсовитрат, зокрема людських, через що до проведення окремих процесуальних дій залучають працівників інших правоохоронних органів (наприклад, Національної поліції) [2, с. 40].

Зазначені вище обставини обґрунтовують необхідність формування нової криміналістичної методики — методики розслідування воєнних злочинів. У цьому контексті важливим є визначення засад побудови та реалізації названої окремої криміналістичної методики.

Так, як зауважує А. Є. Голубов, «удосконалення наявних та опрацювання нових криміналістичних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень має базуватися на певній сукупності систематизованих знань (даних, інформації, фактичного матеріалу)» [3, с. 201]. Відповідно, формування методики розслідування воєнних злочинів розпочинається зі збирання матеріалів кримінальних

провадженнь про ці протиправні діяння, ознайомлення з ними, виокремлення й узагальнення закономірностей, характерних для згаданих правопорушень. У такий спосіб відбувається формування криміналістичної характеристики воєнних злочинів. Водночас, щоб така криміналістична характеристика максимально докладно відображала систему типових ознак, для яких характерна повторюваність, попередньо потрібно здійснити криміналістичну класифікацію досліджуваної категорії правопорушень. Важливість такої класифікації полягає в тому, що вона враховує такі ознаки кримінальних правопорушень, які істотно впливають на специфіку здійснення розслідування, а саме на його організацію та планування, висунення слідчих версій, визначення типових слідчих ситуацій і систем слідчих дій та заходів щодо їх розв'язання [4, с. 161; 5, с. 334—338].

Поряд із закономірностями механізму вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень, виокремлюють закономірності, характерні для слідчої діяльності, оскільки *«процес формування окремої криміналістичної методики можна характеризувати як дослідження, висунення припущень щодо найбільш оптимальних форм, методів, способів виявлення, розслідування, розкриття та попередження кримінальних правопорушень. А тому цілком можливо порівняти це з процесом висунення наукової гіпотези, розвиток (формування) якої проходить три стадії: накопичення фактичного матеріалу і припущення на його підставі; формулювання гіпотези, тобто виведення з припущення наслідків, розгортання теорії; перевірка на практиці та уточнення за результатами цієї перевірки, де таким чином гіпотеза перетворюється на наукову теорію»* [6, с. 15; 3, с. 201].

Окрім того, узагальнення отриманої інформації про повторюваність окремих елементів механізму вчинення воєнних злочинів і діяльності з їх виявлення та розслідування, а потім систематизацію такої інформації здійснюють із дотриманням законів логіки. До того ж усі сформовані теоретичні положення та криміналістичні рекомендації обов'язково потрібно науково обґрунтувати, зокрема, і на емпіричних даних. Це пояснюється тим, що криміналістика як прикладна наука повинна розробляти рекомендації, на які є попит із боку працівників правоохоронних органів і які придатні для адаптації в практичну діяльність, тобто *«формування окремих криміналістичних методик має бути розраховано на конкретного адресата»* [7, с. 92]. До того ж структура методики розслідування воєнних злочинів має відповідати структурі та завданням процесу досудового розслідування, а також нормативно визначеній процедурі здійснення кримінального провадження. Ще однією обов'язковою умовою формування методики розслідування воєнних злочинів є врахування принципу ситуативної зумовленості під час вироблення алгоритмів дій уповноважених суб'єктів зі збирання доказової бази.

Проте сформувати методику розслідування воєнних злочинів недостатньо, потрібно ще впровадити її в життя. Отже, наступним обов'язковим етапом у забезпеченні життєдіяльності розробленої криміналістичної методики є її реалізація. Це означає, що криміналістичні рекомендації щодо організації та здійснення розслідування воєнних злочинів повинні пройти етап «бойового хрещення» на практиці, після чого працівники органів досудового розслідування мають звернутися до науковця, який сформував цю окрему криміналістичну методику, зі своїми зауваженнями та проханнями. Останні обов'язково слід урахувати під час доопрацювання розробленої криміналістичної методики. Тільки в такому разі можна досягти практичної націленості науково розроблених положень, синергії криміналістичної науки та практичної діяльності з виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

Отже, формування методики розслідування воєнних злочинів є науковою діяльністю з узагальнення відомостей про типові ознаки вчинення зазначеної категорії протиправних діянь і розроблення рекомендацій щодо оптимальних способів і засобів їх виявлення та досудового розслідування, а реалізація методики розслідування воєнних злочинів — практична діяльність із застосування науково розроблених

криміналістичних рекомендацій щодо своєчасного виявлення й ефективного досудового розслідування. Формування та реалізація методики розслідування воєнних злочинів забезпечують синергію криміналістичної науки та практичної діяльності з виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

Перелік джерел посилання

1. Офіс Генерального прокурора : офіц. сайт. URL: <https://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 10.08.2023).
2. Татарин Н. М. Особливості організації розслідування воєнних злочинів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану* : мат-ли міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25.11.2022). Харків, 2022. С. 40—44.
3. Голубов А. Є. Теоретичні питання інформаційних джерел формування окремих методик розслідування кримінальних правопорушень. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4 (95). С. 199—208. DOI: 10.32631/v.2021.4.17 (дата звернення: 10.08.2023).
4. Журавель В. А. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізми застосування. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. Вип. 3 (30). С. 160—161.
5. Пчеліна О. В., Пчелін В. Б. Криміналістична класифікація воєнних злочинів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану* : мат-ли міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25.11.2022). Харків, 2022. С. 334—338.
6. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. / за ред. А. Є. Конверського. Київ, 2010. 352 с.
7. Шепітько В. Ю. Проблеми типізації окремих криміналістичних методик. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. XIX. С. 445—451.

**Алгоритм виконання експертного дослідження
індикаторів впливу магнітного поля**

Сергій Рогалін,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1934-8977>, e-mail: rohalin@i.ua

Розглянуто поширені в застосуванні індикатори впливу магнітного поля та їх поділ на класифікаційні групи за будовою й механізмом роботи. Розроблено алгоритм виконання експертного дослідження індикаторів впливу магнітного поля у вигляді блок-схем окремо для кожної класифікаційної групи.

Ключові слова: лічильник; утручання в роботу лічильника; магнітне поле; індукція магнітного поля; постійний магніт; чутливий елемент індикатора впливу магнітного поля.

Algorithm for performing an expert study of indicators of magnetic field effects

Serhii Rohalin

The author considers commonly used indicators of magnetic field effects and their division into classification groups by structure and mechanism of operation; and develops an algorithm for performing an expert study of the indicators of magnetic field effects in the form of flowcharts separately for each classification group.

Keywords: meter; interference with the meter; magnetic field; magnetic field induction; permanent magnet; magnetic field indicator sensing element.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ І КРИМІНАЛІСТИКИ

Збірник матеріалів
міжнародної науково-практичної конференції з нагоди
100-річчя Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
(Харків, 10.11.2023)

Відповідальна за випуск О. В. Агапова
Редактори: І. В. Копитіна, Т. В. Кіпушева, І. В. Лущик
Верстальник І. В. Лущик
Перекладачі: Д. О. Духненко, Т. Ю. Дрощенко, А. В. Бубліков
Дизайнер обкладинки А. С. Тяпкін
Підписано до друку 28.09.2023. Формат 60 × 84/8. Папір офсет.
Гарнітура Cambria. Друк офсет. Ум. друк. арк. 51,74. Зам. №
Наклад 200 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80А, м. Харків, 61002, Україна.

Тел./факс: (057) 716-45-53

Сайт: www.pravo-izdat.com.ua

e-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua

e-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011.

Виготовлено у друкарні ТОВ «Промарт»

Тел.: (057) 717-28-80.

Україна, 61177 м. Харків, вул. Золочівська, 8-А.

Тел. (057) 372-12-20. E-mail: hniise@hniise.gov.ua